

Datum	Dnr	Hid
2020-11-10	2020/48	2020.1075

Handläggare
Josephine Müllern

Direkttelefon
0704-34 05 10

E-postadress
josephine.mullern@ystad.se

Regeringskansliet

Yttrande kring remiss om betygsutredningen 2018

Gymnasienämnden i Ystads kommun har fått möjlighet att yttra sig över Betänkande av betygsutredningen” Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper” SOU 2020:43 (dnr U2020/04429/GV, som inkommit från Regeringskansliet den 11 september 2020.

Yttrande

Sammanfattning

I betänkandet finns sammantaget förslag och förändringar som vi ser positivt på. Att förändra nuvarande kursutformade gymnasieskola genom att införa ämnen som bygger på varandra istället för enskilda kurser ser vi som positivt. Likaså ser vi det framgångsrikt att förändra nuvarande kursbetyg inom gymnasieämnena och istället införa ämnesbetyg som bygger på varandra. Ett av syftena med förändringen är att betygen bättre ska spegla elevernas kunskaper och man menar att det även ska kunna minska den betygsstress många elever upplever idag vilket vi instämmer i.

Vi finner dock att det finns delar i betänkandet som bör beaktas ytterligare eller rent av avfärdas innan förändringar genomförs. När det kommer till förslaget om införandet av betyget Fx samt utredningens bedömningar av betygsinflation och likvärdig bedömning har vi synpunkter vi anser att man bör beakta. Detsamma gäller den kompensatoriska betygssättningen avseende grundskolan. I detta remissvar har vi valt att fokusera på just dessa nämnda delar av betänkandet och gällande införandet av Fx samt Kompensatorisk betygssättning har vi valt att redovisa de delar som rör grundskola och grundskoleämnena respektive gymnasieskolan och vuxenutbildningen var för sig.

Slutligen har vi också valt att kommentera planen av införandet av dessa olika förändringar ur dels ett ekonomiskt perspektiv men också ur ett verksamhetsperspektiv.

Ytterligare ett underkänt betygssteg, Fx

Förslaget att införa ytterligare ett betygssteg för underkänt, Fx, både på grundskolan, specialskolan, sameskolan, för grundskoleämnena inom gymnasieskolans introduktionsprogram

samt i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ser vi främst som och negativt.

Fx i grundskolan och grundskoleämnena på Introduktionsprogrammen

Vi delar inte utredarens förslag om att införa ytterligare ett betygssteg av underkänd art. Med välvilja kan man förstå resonemanget om hur det skulle kunna vara motivationshöjande att få ett underkänt betyg som är lite bättre än ett annat underkänt betyg. Men en inte obetydlig andel av eleverna som får betyget Fx – nästan godkänt – skulle sannolikt i stället reagera med en helt ny form av uppgivenhet. Därtill skulle betyget Fx helt säkert leda till nya och vissa gånger uppsplitande förhandlingar och krav på preciserande kring vilken liten detalj som saknas för att betyget inte i stället ska vara helt godkänt. I senare antagningsskeden till gymnasiet kommer ju inte betyget Fx göra någon skillnad för möjligheten att bli antagen till eftersom kraven på att ha helt godkända betyg ofta(st) finns kvar.

En annan risk – om man vänder på detta med motivation och vad som leder eller inte leder till sådan – kan vara att de elever som trots allt får betyget F – helt underkänd och inte nästan godkänd – blir en grupp elever som blir ännu mer uppgivna än i dag. De kan komma att tolka sitt betyg som att vägen är för lång, inte bara till ett godkänt betyg utan även till det betyg som angränsar till ett godkänt betyg.

Därtill ställer vi oss tveksamma till att över huvud taget använda nya betygssteg som motivationshöjare, ”nästan-signalering” eller liknande. Det strider mot grundtanken om att betyg ska vara ett mått på kunskaper man har förvärvat och demonstrerat, inte på kämparanda eller förmåga att streta.

Bakgrunden till förslaget verkar taget med ett finger i samtidsluften. Många nyanlända som träder in i den svenska skolan, redan från början rejält på efterkälken i relation till elever med svensk bakgrund, har svårt att nå godkända betyg i vissa ämnen, det visar tidigare statistik. Att vilja motivera den andel av denna grupp som kämpar hårt för att komma ikapp kan framstå som sympatisk och ändamålsenligt. Men såvida man inte tänker riva upp och omstöpa betygssystemet ytterligare gånger med tät frekvens i framtiden så är det långt från säkert att detta nya betygssteg kommer att vara lika ändamålsenligt framöver. Sannolikheten är stor att eftervärlden kommer att se tillbaka på en sådan här förändring som (allt)för samtidskänslig och alltså inte med hållbarhetstanken i bakhuvudet. De negativa konsekvenserna, med vända och svårigheter att motivera varför ”nästan godkänt” inte vare sig innebär ”godkänt” eller ”fullkomligt underkänt” skulle däremot leva kvar.

Därutöver skulle betyget Fx nästan säkert leda till ytterligare ökad betygsinflation och de negativa effekter som sådan för med sig. Betyg är trots allt inte enbart ett mått på förvärvade kunskaper utan även ett verktyg för urskiljning inför senare studier. Om inte systemet som bygger på jämförelser av betyg ska undermineras så behöver betygsinflationen hållas tillbaka. Att ”nästan-betyg” snarare skulle bidra till det motsatta är inte en långsökt gissning.

Fx inom gymnasieskolan och gymnasienivå på kommunal vuxenutbildning

När det gäller införandet av Fx på gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning ställer vi oss också emot förslaget. Det framgår i betänkandet att nya ämnen ska bygga på varandra. Förslaget säger också att betyget Fx inte ska motsvara poäng på gymnasial nivå (s.515). Att då införa Fx ser vi som ett onödigt arbete för dessa stadier, det fyller i vår mening inget tydligt syfte. Fx och F är båda underkända. I betänkandet menar man att flera betygssteg under nivån för godkänt kan vara

ett sätt att synliggöra elevens individuella kunskapsutveckling och progression (s. 504) vilket vi i såg håller med om. Vi menar dock att man istället för att införa ytterligare ett underkänt betyg behöver arbeta med lärarnas tydlighet att beskriva var eleven befinner sig kunskapsmässigt. Ett Fx ser vi inte som lösningen på det problemet. Att införa ytterligare ett underkänt som inte heller ger eleven några poäng på gymnasienivå ser vi som syfteslöst. Då man också beskriver hur ett F eller Fx som sätts i ett ämne på en nivå sedan kan ersättas av ett nytt betyg i ämnet på nästa nivå (s. 457) stärker bara vår bild av att Fx på gymnasial nivå inte fyller något positivt syfte.

Insatser för att motverka betygsinflation och olikvärdig betygssättning

I betänkandet beskriver man på ett tydligt sätt riskerna som uppstår om det blir gap mellan kunskapsutvecklingen och betygsutvecklingen (s.591-592) vilket är ett känt fenomen som också gör det bekymmersamt för likvärdighetsbegreppet. Utredningen lämnar inga förslag men gör bedömningar i vilka insatser som bör utredas vidare. Dessa tre är: ankring av elevernas betyg i de nationella proven i de obligatoriska skolformerna, införandet av examensprov i gymnasieskolan och statistik moderering av betyg med hjälp av nationella betyg (s. 31).

Ankring av elevernas betyg i de nationella proven

I betänkandet redogör man för det arbete som pågår inom Skolverket med att skapa en modell för hur de nationella proven på något vis ska styra betygssättningen på skolnivå (s.612). Man beskriver hur betygen ska hålla sig inom resultatet från nationella proven på skolnivå och för att ska vara möjligt att jämföra resultat över tid behöver man ha uppgifter som återkommer över tid, i flera prov och som inte ändras. Dessa så kallade ankaruppgifterna måste lyda under stark sekretess för att detta ska vara värdefullt och tillförlitligt.

Här ser vi en stor oro. Vi vet av erfarenhet idag att uppgifter från nationella prov röjs vilket skulle göra tillförlitligheten och värdet av proven låg. Även om vi tror att digitalisering av de nationella proven kan underlätta upprätthållandet av sekretessen är det en osäkerhetsfaktor vi vill belysa. För att ankring av elevernas betyg i de nationella proven ska vara genomförbart och värdefullt krävs en organisation och ett genomförande som kan leva upp till kraven om sekretess bland annat. Vi vill också att man vidare undersöker risken med att resultaten av de nationella proven som ska styra betygssättningen blir en ”falsk” verklighet för skolan eller kommunen, likt det relativa betygssystemet man hade fram till 1994 och som många lärare felaktigt hänvisade till långt därefter (tex att ett visst betyg var slut). Det måste i så fall vara tydligt gällande möjligheten att frångå denna ankring när skäl finns.

Införa examensprov i gymnasieskolan som ytterligare antagningsmöjlighet till högskola och universitet

Utredningen visar att det både finns för och nackdelar med en gymnasieexamen som innehåller både betyg och examensprov. Vilket vi kan hålla med om. Däremot menar vi att det krävs en långt mycket mer ingående utredning kring just detta område för att kunna påvisa vilka goda effekter detta skulle ge. Precis som det framkommer i utredningen finns goda exempel att hitta i våra grannländer men ur det perspektiv man lyfter fram i utredningen, att provämnen tex ska väljas beroende på vad eleven planerar att läsa efteråt (s.619) tror vi är ytterst vanskligt. Vi vet att elever på gymnasiet långt ifrån alltid har en klar plan över vad de vill studera längre fram och att då redan i examensprovet eventuellt låsa sig vid vissa områden kan försvåra en planering för individens möjligheter längre fram.

Vi tycker också att det är särskilt viktigt att ta hänsyn till och beakta de elever som av olika anledningar har svårt att visa sina kunskaper vid ett särskilt skriftligt provtillfälle och det måste då finnas en tydlig alternativ väg eller undantag för denna kategori av elever.

Statistik moderering av betyg med hjälp av nationella prov

Av utredningen framkommer att man tagit del av Skolverkets preliminära texter av modellen som också beskrivs (s.621). Vi kan bara hålla med om att det modell som beskrivs är oerhört teknisk komplicerad och svår att genomföra. Risken är stor att den både skulle bli kostsam och orättssäker vilket skulle leda till att syftet med modellen inte uppfylls. Vi menar att de risker som finns med modellen är så pass stora att den inte bör genomföras.

Förslag om kompensatorisk betygssättning

Vi delar utredarens uppfattning om att kompensatorisk betygssättning, på det sätt som beskrivs i utredningen, kan leda till mestadels positiva effekter. Den betygssättande yrkesprofessionen – läraren – tillmäts en större betydelse och får en tydlig möjlighet att bedöma kunskaper utifrån en sammantagen bild av elevens kunskaper. Man kommer ifrån problematiken med att elevens sämsta prestation får stor effekt på betyget.

I sammanhanget vill vi också understryka vikten av att komma vidare med utredarens starkt betonade förslag om att revidera kunskapskravens utformning vidare. Även om det framkommer en positiv förändring ur kompensatorisk betygssättning så förhåller sig betygssättningen fortfarande till luddigt skrivna och svårtolkade kunskapskrav i läroplanen. Det mest grundläggande problemet med kunskapskraven – vilket kommer att kvarstå även med de senaste förslagen och förändringarna i denna och andra utredningar – är de så kallade värdeorden. Värdeord bemöts av helt olika förståelse av betygssättande lärare och lämnar fältet fritt för helt olika tolkningar inför samma bedömningsunderlag. Detta är inte ett exempel på att lämna förtroende till professionen, utan leder i första hand till osäkerhet, olikvärdighet och ändlösa förhandlingar/diskussioner och inte sällan stress såväl i organisationen som bland lärare och elever.

Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och genomförande

Förslagen i utredningen är genomarbetade och man vill ge Skolverket ansvar för genomförande och implementering av samtliga förslag. Man beskriver hur implementeringsinsatserna kommer att ske i två omgångar inför förändringar år 2022 och år 2024.

Vi ställer oss tveksamma till den oerhört snäva tidsramen man presenterar. Man menar att insatserna, åtminstone under första implementeringsinsatsen, i möjligaste mån kommer att ske digitalt vilket i dessa tider är fördelaktigt ur både ett hälsoperspektiv och rent ekonomiskt. Man säger dock att det på längre sikt inte bedöms medföra ökade kostnader vilket vi inte håller med om. Alla de nuvarande system man använder inom skolan kommer att behöva förnyas och eller utvecklas vilket bedöms vara en relativt stor kostnad för kommun. I en implementering av denna dignitet har vi också en oro kring hur alla de pågående utvecklingsarbeten som finns ska kunna fortlöpa parallellt då utredningens förslag till förändringar kommer att behöva ägnas den tid av kompetensutveckling som finns. Inte bara för lärare utan även all den personal inom skolan som arbetar med elevsystem av någon form.

Josephine Müllern
Utvecklingschef Ystad Gymnasium